

ВИГОТОВЛЕННЯ НЕТРАДИЦІЙНОЇ ПИСАНКИ-МОТАНКИ З ЕЛЕМЕНТАМИ ВИШИВКИ

А Розкрито значення писанки у культурі і традиціях українського народу. Висвітлюються особливості нетрадиційних технік створення писанки та впровадження їх на уроках трудового навчання.

Ключові слова: писанка, символ, традиція, техніка витинання, техніка бісерного рукоділля, техніка квілінг, писанка-мотанка з елементами вишивки.

Актуальність. У сучасних умовах освіта виступає важливим фактором відродження нації, гармонійно розвиненої особистості майбутнього вчителя трудового навчання – носія кращих надбань національної та світової культури, здатної до саморозвитку та самовдосконалення, передавання досвіду своїм вихованцям – школярам.

Одним зі шляхів підвищення ефективності навчально-виховного процесу є активне прилучення молоді до надбань національної культури на основі вивчення декоративно-прикладної творчості та дизайну. Адже твори декоративно-прикладної творчості є тим середовищем, у якому формуються світогляд, естетичні ідеали, моральні цінності та трудові якості особистості.

Підготовка майбутнього вчителя трудового навчання має бути зорієнтована на активний пошук інноваційних форм, методів, що сприяють навчанню учнів продовжувати мистецькі традиції свого народу.

У даному контексті вагомим значення набуває народне мистецтво, а саме особливий його вид – писанкарство як вид художньо-творчої діяльності, засобами якої вирішуються естетичні, функціональні завдання формотворення та закладаються основи естетичного ставлення людини до світу, завдяки чому досягається цілісність і гармонійність її розвитку.

Метою статті є розкриття особливостей збереження традиційних технік писанкарства та впровадження нетрадиційних технік писанкарства на уроках трудового навчання.

Виклад основного матеріалу. Писанкарство як вид декоративно-прикладної творчості, заснований на принципах народної творчості, має значний потенціал із позиції психолого-емоційного і змістового впливу.

Писанка – це яйце, декороване різними традиційними символами. Із давніх часів у традиціях багатьох світових культур яйце було символом життя. Символічне значення складається з двох складових: 1) із значення самого яйця, у якому є живий зародок півня (сонячної птиці); 2) із значення написаних на ньому символічних знаків. Писанка тісно пов'язана зі старими українськими віруваннями, народним календарем, що базувався на сонячному циклі [2].

Багато народів світу шанували яйце й мали власну атрибутику його возвеличення у багатьох стародавніх народів збереглися перекази, в яких яйце виступає джерелом життя, світла, тепла, навіть зародком усього всесвіту. Українська писанка – це символ весни, сонця, повернення природи до життя. У наш час

виступає традиційним атрибутом великодніх свят.

Писанка – не просто розписане яйце, це образ світового яйця, в яке складені символи віри, знань, традицій тощо. Писанка стала архетипом у мистецтві, адже писанка є прообразом, початковою ідеєю, яку відображає народ. Писанкарство є видом народного мистецтва, який ніколи не вмирає, а навпаки тільки розвивається та набуває нового значення [3, с. 41].

Аналіз літературних джерел із питань історії та традицій писанкового розпису в Україні показав, що належна увага українській писанці приділена у книгах О. Білоус, Л. Гриценко, В. Манько, З. Сташук, Т. Коновал, О. Соломченко, В. Титаренко, Ю. Шумовського та ін.

В етнографічних джерелах відмічається, що у процесі дослідження матеріалів археологічних експедицій із вивченням трипільської культури (V-II тис. до н. е.), вчені спостерігали на кераміці орнаментальні малюнки, які дуже нагадують орнамент на сучасних українських писанках. Так, зображена на малюнку богиня Лада дуже нагадує образ Берегині. Їх поєднують благально піднесена догори руки та інші характерні елементи.

На території України писанкарство набуло найбільшого поширення за часів Київської Русі, в X–XIII ст. Запроваджуючи християнство на Русі, церква вдало використала язичницькі вірування і народні звичаї, в тому числі й святкування Великодня навесні як пробудження всього живого на землі, що збігалося з християнськими пасхальними святами на честь воскресіння Ісуса Христа.

Звичайне куряче яйце недовговічне, тому в Київській Русі майстри майоліки у великій кількості виготовляли керамічні розписані яйця, і це дало змогу багатьом поколінням милуватися ними. Найулюбленишим мотивом був мотив сосонки – яскраво-зеленої травички, що найперша прокидається після зими і плетяться, сповіщаючи про прихід весни.

Улюбленим кольором майстрів був жовтий і світло-зелений на темному, здебільшого коричневому або чорному тлі. Такі писанки можна побачити у Державному музеї історії України.

У цей період поступово розвивається писанкарство, починається розподіл традицій мистецтва за регіонами. За період XIII до другої половини XIX ст. у писанкарстві майже не виникає нових елементів. Найдавніші писанки, виготовлені з курячих яєць, зберігаються в музеях і датовані другою половиною XIX – початком XX ст. Вони мають характерні ознаки виготовлення для кожного регіону.

Аналіз літератури показав, що в Україні писанки виконують обрядову, ігрову, декоративну та інші функції. Обрядова функція писанки пов'язана зі святкуванням перших днів Пасхи. Зі свячених писанок починався великодній обід, їх дарували на знак поваги, любові, з побажанням добра. Писанки були своєрідним оберегом у хаті, тому їх намагалися зберегти до наступної весни [1].

Писанка – символ весни, сонця, повернення природи до життя. Кожен символ на писанці має своє тлумачення. Малюнок може бути геометричний чи рослинний. Трапляються також зображення людини (Богині-Берегині з піднесеними руками), тварини чи птаха, сонця чи зірки... Сьогодні відомо понад 100 символічних малюнків. Таке ж важливе значення має і кольорова гама розписаного яйця. Наприклад, червоний колір означає радість життя та любов, жовтий – символізує місяць, зорі та урожай, а зелений – багатство рослинного світу, його воскресіння. Блакитним замальовують яйце, коли зображають чисте небо та бажають здоров'я, а бронзовий колір є символом матінки-землі. Як правило, кожна місцина використовує саме їй притаманні символи та кольори.

Для наших предків писанка мала особливе символічне і, передусім, сакральне значення. Нині вона виконує сувенірну функцію. В її розписах з'являються власні авторські елементи, які не несуть ніякого сакрального значення. Їх роблять із дерева і розфарбовують сучасними барвниками, різьблять, інкрустують камінням, бісером, папером, соломкою чи навіть нитками [4].

Старовинні традиції писанкарства не втрачають своєї актуальності. Незважаючи на численні зміни традицій та епох, подолавши всі утиски, великодня писанка дійшла до наших днів і продовжує здобувати нові форми, не гублячи при цьому свого глибокого змісту. Сьогодні це мистецтво переживає своєрідний «ренесанс». Нові фарби, нові техніки та матеріали – все це тільки збагачує багатовікові традиції.

Поряд із відомими здавна писанками, крапанками, мальованками, драпанками (традиційні техніки) сучасні майстри вдаються до різноманітних експериментів.

Створення писанок – цікаве і захоплююче заняття. Цим видом мистецтва зацікавлені й учні шкіл. Писанкарство спрямовує їх на розвиток творчих здібностей, дає можливість систематизувати уяву; вчить дітей розуміти характер образів, логіку їхнього розвитку, життєвий зміст; сприяти емоційному ставленню учнів до мистецтва, активному емоційно-естетичному смаку і творчій активності під час виготовлення писанок; прагнення розкрити себе, втілюючи свій задум в оригінальні й неповторні витвори; виховувати потребу берегти, продовжувати і примножувати традиції народної творчості; сприяти поповненню власного естетичного досвіду сприймання творів народного мистецтва, сприяти оволодінню вміннями й навичками, необхідним для активної творчості діяльності за мотивами творів народного мистецтва; забезпечувати активну популяризацію.

На уроках трудового навчання вчителі поряд із традиційними використовують нетрадиційні техніки, наприклад, оздоблення яйця бісером, аплікацією з паперу, тканини чи соломки тощо. Ці способи оздоблення яйця найлегші й доступні для дітей.

Техніка витинання – витинанкові писанки. Маленькі витинаночки наклеюються на шаралупу яйця клеєм ПВА (чим тонкіший папір, тим краще приклеюється). Попередньо яйце можна пофарбувати.

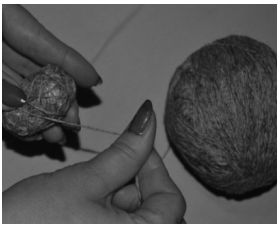
Техніка бісерного рукоділля – «бісерна писанка». На дерев'яну основу яйця наносять розчин клею (чи віск) і викладається орнамент бісером або закріплюється методом сплетіння.

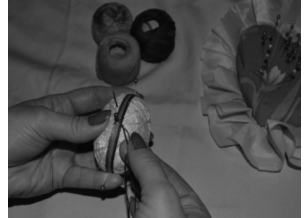
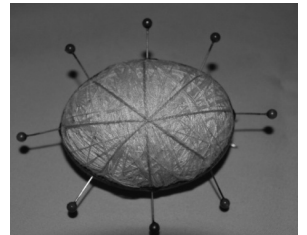
Техніка квілінг – скручування паперових смужок. Ця техніка вже ввійшла в наше життя і пропонує нам іноді неймовірні рішення. Паперова філігрань пропонує нам різні варіації писанок: за допомогою базових елементів можна створити абстрактний візерунок чи зробити сюжетний малюнок.

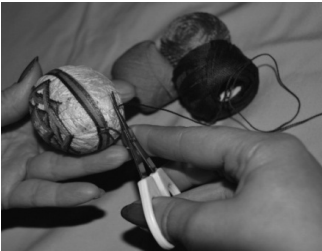
Нами розроблено виготовлення нетрадиційної писанки-мотанки з елементами вишивки. Основа яйця формується з синтепону або вати, на яку намотується рівномірно нитка. Зформоване яйце оздоблюють різними елементами вишивки (інстр. картка №1):

Інструкційна картка № 1

«ПИСАНКА-МОТАНКА З ЕЛЕМЕНТАМИ ВИШИВКИ»

№ з/п	Назва операції	Технічні умови виконання	Графічне зображення
1.	Підбір матеріалу	1.1. Підібрати матеріал для наповнення (синтепон, вата, поліетиленовий пакет) і тонкі вовняні нитки.	
2.	Формування яйця	2.1. Зформувати яйце з синтепону. 2.2. Обкрутити поліетиленовим пакетом зформоване яйце. 2.3. Намотати нитку з помірним натягом.	

3.	Закріплення краю нитки	3.1. Вставити робочу нитку в голку. 3.2. Закріпити нитку швом «уперед голку» через увесь виріб довжиною 5–8 см.	
4	Намотування основного шару	4.1. Намотати поверх вовняних ниток тонкими нитками: муліне або поліестер або шовковими щільно, до утворення однорідного фону.	
5	Закріплення краю нитки	5.1 Закріпити край нитки швом «уперед голку» через увесь виріб довжиною 5–10 см.	
6	Розмічання центру	6.1. Зафіксувати центр за допомогою булавки. 6.2. Виміряти сантиметровою стрічкою довжину виробу за меридіанами. 6.3. Поділити довжину навпіл (отримавши ще один центр верхівки).	
7	Намотування овалу	7.1. Закріпити край нитки швом «уперед голку». 7.2. Намотати нитку червоного кольору в 3–4 шари. 7.3. Намотати нитки інших кольорів. 7.4. Закріпити край нитки.	
8	Поділ овалу	8.1. Поділити овал на 4 частини, які закріпити швом «хрестик».	
9	Поділ овалу на сектори	9.1. Розділити за допомогою сантиметрової стрічки овал на 8 частин. 9.2. Закріпити їх булавками. 9.3. Нашити лінії розмітки кольором в тон даного виробу.	

10	Виконання першого чотирикутника	10.1. Виконати вишивку за схемою вибраного узору (чотирикутник).	
11	Виконання другого чотирикутника	11.1. Підібрати нитки для виконання другого чотирикутника іншого кольору (вишити квадрат у квадраті).	
12	Отримання центру верхівки	12.1. Зафіксувати центр за допомогою булавки. 12.2. Виміряти сантиметровою стрічкою довжину виробу за меридіанами. 12.3. Поділити довжину навпіл – отримавши ще один центр верхівки.	
13	Виконання квадрата	13.1. Підібрати нитки іншого кольору. 13.2. Закріпити край нитки швом «уперед голку» і намотати нитку в 3–4 шари. 13.3. Намотати, таким же чином, інші кольори, край нитки закріпити.	
14	Вимірювання відстані	14.1. Вимірювати відстань від центру вишивки (особливо при виконанні перших стібків нового квадрата).	
15	Закріплення шитки	15.1. Закріпити нитку по закінченню вишивання.	

16	Виготовлення китиці	16.1. Намотати на пальці кольорові тинки по чергово одна на одну.	
17	Пришивання китиці	17.1. Зав'язати китицю. 17.2. Край нитки протягнути в голку. 17.3. Пришити китицю.	
18	Виконання узору на другій півкулі яйця	18.1. Вишити на другій півкулі яйця за схемою узор.	

Такі писанки є чудовим сувеніром і прикрасою інтер'єру.

І справді, коли створюєш писанку, – поринаєш у щось таємниче, тебе охоплюють затишні, світлі, добрі почуття. Кожна писанка – це ніби маленький світ.

Висновок. Таким чином, писанки – це витвір рук і душі. Представлений у статті матеріал може бути корисним для організації та проведення занять з писанкарства.

Список використаних джерел

1. Гайова, Є. Народне мистецтво / Є. Гайова. – 2004. – 54 с.
2. Манько, В. Українська народна писанка. Науково-популярне видання / В. Манько. – Львів : «Свічадо», 2008. – 79 с.
3. Савчук І. Українська народна писанка / І. Савчук // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2007. – № 3. – С. 39–42.
4. Український сувенір [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrsov.kiev.ua/products/-/ukrsov/souvenir/483/4254>.

Дата надходження до редакції авторського оригіналу : 22.11.2016

Срибна Ю. А., Кульчинська Н. І. Изготовление нетрадиционной писанки-мотанки с элементами вышивки.

Ⓐ *Раскрыто значение писанки в культуре и традициях украинского народа. Рассматриваются особенности нетрадиционных техник создания писанки и использование их на уроках трудового обучения.*

Ключевые слова: писанка, символ, традиция, техника вытынанья, техника бисерного рукоделия, техника квиллинг, писанка-мотанка с элементами вышивки.

Sribna Yu. A., Kulchynska N. I. Manufacturing of innovative easter egg – motanka with the elements of embroidery.

Ⓢ *The meaning of Easter Egg in the culture and traditions of Ukrainian people is revealed in this article. Also the author shows the peculiarities of innovative technologies of the Easter Egg creation and their implementation on the labour training lessons.*

Key words: Easter Egg, symbol, tradition, embroidery technique, beaded needlework technique, quilling technique, Easter Egg-motanka with the elements of embroidery.